فصلنامه علمی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره چهل و پنجم، زمستان ۱۴۰۲- صفحات ۱۰۱-۷۳

بررسی و تبیین عوامل مؤثر بر سوء رفتارهای مالی در بانک‌های ایران

نوع مقاله: پژوهشی

محمدرضا بناء[۱]
امید پورحیدری[۲]
احمد خدامی‌پور[۳]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۷/۹

چکیده

از آنجایی که ثبات و سلامت نظام بانکی کشور وابسته به فضای سالم بازارهای پولی و مالی است، لذا در سال‌های اخیر مباحث مرتبط با کاهش تخلفات بانکی و آثار مخرب انواع ریسک ایجاد شده از اهمیت فراوانی برخوردار بوده است، لذا در این پژوهش اثرات سنجه‌ها و عوامل مؤثر بر سوء رفتارهای مالی در بانک‌های ایرانی مورد بررسی قرار گرفته است. روش تحقیق آمیخته (کیفی و کمی) است، بدین ترتیب که در مرحله اول به روش دلفی فازی به شناسایی متغیرهای اثرگذار بر سوء رفتار مالی بانک‌ها پرداخته شد و سپس به روش رگرسیون داده‌های پانل مقدار اثرگذاری متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. تیم مشارکت کننده در بخش کیفی ۳۲ نفر از خبرگان و صاحب‌نظران حرفه پولی و مالی می‌باشد و جامعه آماری کلیه بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد، داده‌های مورد نیاز برای ۱۹ بانک در طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۰ مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفتند، بر اساس یافته‌های تحقیق ویژگی‌های عملیاتی، ویژگی‌های راهبری و عوامل رفتاری به عنوان سنجه‌های مؤثر بر سوء رفتارهای مالی شناسایی شدند، در ادامه و با انجام سه رگرسیون به روش لاجیت-پروبیت و انجام پیش‌آزمون‌های لازم، نتایج حاصل نشان داد که از بین متغیرهای ویژگی‌های عملیاتی، متغیرهای اندازه بانک، تعداد کارکنان، سود (زیان)، سودآوری و رشد دارایی‌ها، از بین متغیرهای ویژگی‌های راهبری متغیرهای مالکیت دولتی، استقلال اعضاء هیات مدیره، دوره تصدی مدیرعامل، تخصص مالی اعضاء هیات مدیره، اندازه موسسه حسابرسی، دوره تصدی حسابرس و از بین

---

۱ دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران (مقاله مستخرج از رساله دکتری است.) mohamadrezabana@aem.uk.ac.ir

۲ استاد، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران(نویسنده مسئول) opourheidari@uk.ac.ir

۳ استاد، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران khodamipour@uk.ac.ir

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

عوامل رفتاری مدیرعامل متغیرهای خوش‌بینی مدیرعامل، خودشیفتگی مدیرعامل بر سوء رفتارهای مالی در بانک‌ها تأثیر معناداری دارند.

کلمات کلیدی: ویژگی‌های عملیاتی، ویژگی‌های راهبری شرکتی و عوامل رفتاری، سوء رفتارهای مالی، بانک

طبقه‌بندی JEL: C11، E58، G21

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

مقدمه

طی ۱۰ سال اخیر مفهوم سوء رفتاری در صنعت مالی مورد توجه قرار گرفته است. بسیاری از مؤسسات مالی هنوز این نوع سوء رفتاری را جدی نمی‌گیرند (غبیشی و همکاران، ۱۴۰۱). سوء رفتار در مؤسسات مالی می‌تواند رفتار انجام شده توسط کارکنان باشد که غیرقانونی بوده و یا معیارهای اخلاقی و مسلکی لازم برای انجام وظایف یا اعمال قدرت و اختیارات واگذار شده به آن‌ها را برآورده نسازد. نیاز به افزودن سوء رفتاری به‌عنوان یک جنبه از مدیریت ریسک عملیاتی در پی رسوایی‌هایی که صنعت مالی را در دهه ۱۹۹۰ و پس از افراط در بحران مالی ۲۰۰۸ تکان داد، شدیدتر شد. درنتیجه، مدیریت سوء رفتاری به‌عنوان زمینه‌ای ظهور کرده است که سوگیری‌های روانی تصمیم‌گیرندگان و ریسک‌های سازمانی را در سازمان مالی در نظر می‌گیرد (فائوگر و استول[۱]، ۲۰۲۱). با وجود ابزار و روش‌های سودمند اجرایی و سازوکارهای مختلف حاکمیت شرکتی در بانک‌ها، مثل به‌کارگیری فرآیندهای نوین در سیستم کنترل‌های داخلی، وجود کمیته‌های تخصصی مختلف مدیریت مانند کمیته ریسک و کمیته حسابرسی، انجام مرتب حسابرسی مستقل میان‌دوره‌ای و سالانه صورت‌های مالی، اجرای حسابرسی داخلی و غیره و همچنین الزامات سخت‌گیرانه موجود در این زمینه، همگی در جهت به حداقل رساندن سوء رفتار مالی شده‌اند (صفی خانی و همکاران، ۱۴۰۲)، سوء رفتارمالی در بخش بانکی از طریق کارکنان آن ایجاد می‌شود، زیرا کارکنان نقش اساسی در موفقیت بانک دارند و یکی از مهم‌ترین دارایی سازمان‌ها محسوب می‌شوند، به‌طوری‌که موفقیت سازمان به شدّت به عملکرد آن‌ها وابسته است (نیکو و همکاران، ۱۴۰۰). رفتار کارکنان در بانک از طریق نحوه برخورد با مشتریان، سرمایه‌گذاران، فروش نادرست محصولات مالی، نقض قوانین و دست‌کاری‌ها می‌تواند منجر به زایش ریسک سوء رفتار شود و ازاین‌رو بر عدم اطمینان کسب‌وکار، توان پرداخت بدهی و سودآوری بانک‌ها نیز تأثیر گذارد (بلیندا[۲] و همکاران، ۲۰۲۲). سوء رفتار مالی در بانک‌ها از چند جهت باعث نگرانی است: اول؛ واسطه‌گری مالی مؤثر نیازمند آن است که پس‌انداز کنندگان و سرمایه‌گذاران به یکپارچگی مؤسسات مالی و بازارها اعتماد داشته باشند و این اعتماد نباید از بین برود (آلتونباس[۳] و همکاران، ۲۰۱۸)؛ دوم اینکه سوء رفتار مالی ممکن است بانک‌ها را تضعیف کند و بخصوص در بانک‌ها بزرگ امکان دارد پیامدهای نامطلوبی برای ثبات سیستم بانکداری ملی با اثرات سرریز بین‌المللی احتمالی وجود داشته باشد و سوم، شرکت‌هایی که درگیر سوء رفتار سازمانی هستند ممکن است زیان‌های

---

۱ Faugère & STUL

۲ Belinda

۳ Altunbas

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

قابل‌توجهی را در ارزش و عملکرد سهامداران تجربه کنند و انتظارات از درآمدها و متعاقباً افزایش در هزینه سرمایه را کاهش دهند (عاریف[۱] و همکاران، ۲۰۲۳).

نظریه‌های متعددی در مورد دلایل زیربنایی سوء رفتار مالی مطرح شده است. با شروع از نظریه جرم یقه‌سفید (ساترلند، ۱۹۴۰)، تحقیقات بعدی نظریه مثلث کلاه‌برداری (و نسخه گسترش‌یافته آن، نظریه الماس کلاه‌برداری) را پیشنهاد کرده است که در آن ترکیبی از فشار (مالی یا موقعیتی)و منطقی سازی سابق، فعالیت‌های سوء رفتار ناشی از فرصت‌های مناسب را تحریک می‌کند (گاتسچالک[۲]، ۱۴۰۱، ۸۷).شواهد بعدی هر دو رویکرد جامعه‌شناختی و روان‌شناختی را برای تحلیل سوء رفتار مالی ادغام می‌کند و رویکرد **A - B - C** را پیشنهاد می‌دهد (گاش[۳]، ۲۰۲۰). اولی به مصادیق کلاه‌برداری افراد (اپل بد[۴])اشاره دارد، دومی کلاه‌برداری‌هایی است که با تبانی (اپل بد) صورت می‌گیرد و مورد آخر به کلاه‌برداری‌هایی اشاره دارد که با تبانی با مکانیسم‌های فرهنگی و اجتماعی (اپل بد)صورت می‌گیرد. محصول بد معمولاً مخرب‌ترین محصول از دیدگاه سازمانی است که به‌سرعت در سراسر سازمان گسترش می‌یابد و هزینه‌های اجتماعی و اقتصادی قابل‌توجهی را تحمیل می‌کند (گاش، ۲۰۲۰).

نادیده گرفتن سوء رفتارهای مالی در بخش بانکی می‌تواند پیامدهای شدید و گسترده‌ای برای اقتصاد داشته باشد، ازاین‌رو، بررسی این پدیده در هر موسسه و یا نهاد مالی ضروری است (عزیزی، ۱۳۹۸). انتظار بر این است که با شناسایی مصادیق فساد مالی در نظام بانکی، شناخت علمی عوامل مؤثر و بسترهای ایجاد فساد در نظام بانکداری و درنهایت ارائه راهکارها و ابزارهای مورداستفاده در پیشگیری از سوء رفتارهای بانکی بتوان گام مثبتی برای شناسایی آن نمود، بدین ترتیب در مقاله پیش رو در ابتدا مبانی نظری مطالعه موردبررسی قرارگرفته و پیشینه مطالعات داخلی و خارجی بیان‌شده است و سپس روش تحقیق، ارائه مدل و تخمین رگرسیون‌ها انجام‌شده و در انتها به بحث و نتیجه‌گیری پرداخته می‌شود.

۱- مبانی نظری

سوء رفتارهای مالی در بانک‌ها شامل پذیرش رشوه، دزدی از شرکت، کلاه‌برداری و تقلب می‌باشد. سوء رفتار مالی یکی از انواع سوءاستفاده‌های مالی بوده و به معنای اقدام ارادی یا از روی غفلت می‌باشد که هرگونه سرقت وجوه نقد، دریافت پاداش، افزایش قیمت سهام و یا هرگونه کسب منافع

---

۱ Arif

۲ Gottschalk

۳ Ghosh

۴ bad Apple

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

دیگری را مجاز می‌شمارد و معمولاً از طریق دست‌کاری در حساب‌ها، گزارشگری نادرست و تقلب انجام می‌پذیرد (فاوگر و استول، ۲۰۲۱). بنابراین سوء رفتارهای مالی حوزه وسیعی از اقدامات غیرقانونی را شامل می‌شود که می‌توان آن‌ها را در سه دسته اصلی طبقه‌بندی نمود که عبارت‌اند از "سوء رفتارهای حسابداری"، "سوء رفتارهای گزارشگری" و "سوء رفتارهای بازار".

سوء رفتارهای حسابداری عبارت است از ایجاد منافع برای مدیران و یا سهامداران از طریق مدیریت سود و حساب آرایی. سوء رفتارهای حسابداری عبارت است از هرگونه رفتار غیراخلاقی که مدیران در خصوص گزارشگری سود اعمال می‌نمایند، بنابراین سوء رفتارهای حسابداری شامل مدیریت سود و حساب آرایی می‌باشد. سوء رفتارهای حسابداری را از طریق مدل‌های مدیریت سود و یا بررسی رفتار سود کشف نمود. جدایی مدیریت از مالکیت در شرکت‌های سهامی و عدم مشاهده تلاش‌های مدیر توسط مالکان، منجر به بروز پدیده خطر اخلاقی به‌عنوان یکی از جنبه‌های عدم تقارن اطلاعاتی در این شرکت‌ها می‌گردد، همچنین تعیین پاداش هیات مدیره برمبنای درصدی از سود خالص و فشار سرمایه‌گذاران برای افزایش سود و ارزش شرکت، منجر به افزایش انگیزه مدیران برای دست‌کاری نمودن سود و سوء رفتارهای حسابداری می‌گردد. (هگده و ژو[۱]، ۲۰۱۸). انگیزه‌های قراردادی و نیز نگرش سرمایه‌گذاران به شرکت، نگرش مدیران را در رابطه با گزارشگری سود تحت تأثیر قرار داده و موجب رفتارهای غیراخلاقی مدیران می‌گردد (هوپ و وانگ[۲]، ۲۰۱۸).

سوء رفتار گزارشگری عبارت است از ایجاد منافع برای مدیران و یا سهامداران از طریق ارائه گزارش‌های متقلبانه و دست‌کاری شده. این‌گونه سوء رفتارها معمولاً با بیش نمایی درآمدها و دارایی‌ها، کم نمایی هزینه‌ها و بدهی‌ها همراه بوده و در بانک‌ها و مؤسسات مالی از طریق ذخایر مربوط به مطالبات مشکوک الوصول قابل انجام است (گاش، ۲۰۲۰). سوء رفتارهای گزارشگری مالی را می‌توان با بررسی بندهای گزارش حسابرس و یا تعدیلات سنواتی در صورت‌های مالی تجدید ارائه‌شده کشف نمود.

سوء رفتارهای بازار عبارت است از ایجاد منافع برای مدیران و یا سهامداران از طریق عدم تقارن اطلاعاتی و عدم به‌موقع اطلاعات. سوء رفتارهای بازار منجر به ایجاد بازده غیرعادی سهام برای گروه خاصی از افراد می‌گردد (آلتونباس و همکاران، ۲۰۱۷). سوء رفتارهای بازار را می‌توان با بررسی حجم و بازده غیرعادی سهام کشف نمود.

---

۱ Hegde and Zhou

۲ Hope and Wang

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

در تحقیقات پیشین ۳ گروه متغیر تأثیرگذار بر سوء رفتار مورد مطالعه قرار گرفته‌اند که عبارت‌اند از ویژگی‌های عملیاتی بانک (رئیسی و دستگیر، ۱۳۹۸)، ویژگی‌های راهبری شرکتی (خواجوی و ابراهیمی، ۱۳۹۷) و عوامل رفتاری (حیدری فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸).

همچنین بر اساس مطالعات انجام‌شده داخلی و خارجی عوامل مؤثر بر سوء رفتار مالی در قالب سه سنجه "ویژگی‌های عملیاتی"، " راهبری شرکتی"، " عوامل رفتاری" شناسایی شدند.

ویژگی‌های عملیاتی، به ماهیت، پیچیدگی، معاملات آن و شرایط مالی و سودآوری واحد بانکی مربوط می‌شود. ازجمله ویژگی‌های عملیاتی که بر سوء رفتار مالی تأثیرگذار است، در مطالعات پیشین مورد بررسی قرار گرفته است: اندازه بانک (بشیری منش و شهناری، ۱۴۰۱؛ طباطبایی و عبدلی، ۱۴۰۱؛رادفر و همکاران، ۱۳۹۹؛ خواجوی و ابراهیمی، ۱۳۹۷؛ باگات[۱] و همکاران، ۲۰۱۵)؛ تعداد کارکنان (صفی خانی و همکاران، ۱۴۰۲، داداشی و همکاران، ۱۳۹۷)؛ اهرم مالی (ملکی کاکلر و مولائی قولنجی، ۱۴۰۱؛ بشیری منش و شهناری، ۱۴۰۱؛ عبداله زاده و همکاران، ۱۳۹۷)؛ کفایت سرمایه (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۰، رادفر و همکاران، ۱۳۹۹؛ یانگ[۲] و همکاران، ۲۰۱۷)؛ سود (زیان) انباشته (خلیفه سلطانی و نایب محسنی، ۱۳۹۷؛ کارشناسان و ممشلی، ۱۳۹۷)؛ نسبت ارزش بازاری به دفتری (علیخانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ عباسی و فهیمی، ۱۳۹۹)؛ سودآوری (خواجوی و ابراهیمی، ۱۳۹۷؛ فیضی زاده، ۱۳۹۹؛ تاپر[۳]، ۲۰۱۷)؛ وام‌های غیر جاری (قائمی اصل و همکاران، ۱۳۹۸) و رشد دارایی‌ها (بشیری منش و شهناری، ۱۴۰۱).

راهبری شرکتی (حاکمیت شرکتی) یکی از مهم‌ترین سازوکارهای نظارتی در شرکت‌ها می‌باشد که با افزایش میزان نظارت می‌تواند موجب کاهش چشم‌گیری در سوء رفتارهای مالی گردد (آرنابولدیا[۴] و همکاران، ۲۰۲۱). از جمله ویژگی‌های راهبری مؤثر بر سوگیری رفتاری مالی که در برخی مطالعات به آن اشاره شده عبارت‌اند از: مالکیت نهادی (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱؛ واشقانی و همکاران، ۱۴۰۰؛ صالح و عثمان[۵]، ۲۰۱۶؛ شی[۶] و همکاران، ۲۰۱۶)؛ مالکیت دولتی (اسماعیلی کیا و همکاران، ۱۳۹۸)؛ استقلال اعضاء هیات مدیره (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱؛؛ مرادی و بحری ثالث، ۱۳۹۷)؛ دوره تصدی مدیرعامل (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱؛ داداشی و عتیقی، ۱۳۹۹؛ ژانگ و

---

۱ Bhagat
۲ Ying
۳ Topor
۴ Arnaboldi
۵ Saleh & Usman
۶ Shi

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

همکاران، ۲۰۱۷؛ کنته[۱]، ۲۰۱۸)؛ جنسیت اعضاء هیات‌مدیره (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱؛ وانگ[۲] و همکاران، ۲۰۲۲؛)؛ تخصص مالی اعضاء هیات‌مدیره (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱)؛ اندازه موسسه حسابرسی (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱؛ مرادی و بحری ثالث، ۱۳۹۷)؛ دوره تصدی حسابرس (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱، مریکا[۳] و همکاران، ۲۰۱۶؛ مخلصین، ۲۰۱۸) و تخصص حسابرس (بخردی و خوشدل، ۱۴۰۱، رحمواتی و ایندریجاواتی[۴]، ۲۰۲۰؛ ویدودو و چریری[۵]، ۲۰۲۱؛ مخلصین، ۲۰۱۸).

عوامل رفتاری نیز شامل مجموعه از سوگیری‌های شناختی و عاطفی می‌باشد که مانع از تصمیم‌گیری منطقی افراد می‌گردد و منجر به بروز سوء رفتارهای مالی می‌گردد. از جمله عوامل رفتاری مؤثر بر سوگیری رفتاری مالی که در مطالعات پیشین به آن اشاره شده عبارت‌اند از: خوش‌بینی مدیرعامل (حسینی و محفوظی، ۱۳۹۹)؛ خودشیفتگی مدیرعامل (بزرگ اصل و همکاران، ۱۴۰۰؛ حسینی و محفوظی، ۱۳۹۹؛ بوچلز[۶] و همکاران، ۲۰۲۰؛ فیلیپس[۷]، ۲۰۱۹؛ هام[۸] و همکاران، ۲۰۱۸؛ ریجسنبیلت و کمندر[۹]، ۲۰۱۳) و کوته‌بینی مدیرعامل (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰؛ حسینی و محفوظی، ۱۳۹۹؛ حیدری فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸؛ کرافت[۱۰] و همکاران، ۲۰۱۸؛ کانگ[۱۱] و همکاران، ۲۰۱۷).

در مطالعات انجام‌شده عمدتاً بر ویژگی‌های خاص شرکت و ابعاد اقتصادی تأثیرگذار بر سوء رفتار مالی تمرکز شده است و کمتر به عوامل دیگر از جمله ویژگی‌های عملیاتی، راهبری شرکتی و عوامل رفتاری مدیران عامل توجه شده است. به همین دلیل انجام تحقیق‌هایی در رابطه با تأثیرگذاری سنجه‌ها و عوامل مؤثر بر سوء رفتارهای مالی از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد.

هدف اصلی این پژوهش، طراحی الگویی جهت شناسایی سوء رفتارهای مالی در بانک‌ها می‌باشد. ازاین‌رو به این سؤالات پاسخ داده می‌شود که:

---

۱ Conte
۲ Wang
۳ Merika
۴ Rahmawati & Indrijawati
۵ Widodo & Chariri
۶ Buchholz
۷ Phillips
۸ Ham
۹ Rijsenbilt & Commandeur
۱۰ Kraft
۱۱ Kang

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

۱-سنجه‌های سوء رفتارهای مالی در بانک‌ها کدامند؟ ۲-مؤلفه‌های مؤثر بر سوء رفتارهای مالی در بانک‌ها کدامند؟ ۳-اثرگذاری مؤلفه‌های مؤثر بر سوء رفتارهای مالی در بانک‌ها کدامند؟

۲- پیشینه تجربی

برخی از محققان در خصوص عوامل مؤثر بر سوء رفتارهای مالی بحث نموده‌اند. فوگر و استول (۲۰۲۱) در مقاله "رویدادهای مضر و سوء رفتار در سازمان‌های مالی: سوگیری‌های انسانی و علل ریشه‌ای" نشان دادند که بانک‌ها بیشتر در معرض سوگیری‌های عاطفی (ترس و طمع) هستند و شرکت‌های بیمه بیشتر در معرض محافظه‌کاری شناختی به‌عنوان سوگیری‌های ریشه‌ای هستند.

گاش (۲۰۲۰) با بررسی تخلفات مالی در بانک‌های هند دریافت که ویژگی‌های خاص بانک و هیات مدیره در ایجاد سوء رفتار مالی مؤثر هستند. هگده و ژو (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای "پیش‌بینی سوء رفتار حسابداری: نقش خوش‌بینی سرمایه‌گذار در سطح شرکت" نشان دادند که با افزایش خوش‌بینی سرمایه‌گذاران، میزان سوء رفتارهای حسابداری افزایش می‌یابد، البته این رابطه می‌تواند حالت غیرخطی داشته باشد، یعنی با افزایش خوش‌بینی سرمایه‌گذاران تا حد متوسط، میزان سوء رفتارهای حسابداری افزایش می‌یابد و زمانی که خوش‌بینی سرمایه‌گذاران بیش از حد متوسط باشد، میزان سوء رفتارها کاهش می‌یابد. همچنین نتایج نشان داد زمانی که سرمایه‌گذاران پیش‌بینی اولیه‌ای از سوء رفتار حسابداری داشته باشند، نسبت به اعلام اخبار تجدید ارائه‌های صورت‌های مالی، واکنش منفی از خود نشان می‌دهند. البته شدت رابطه بین خوش‌بینی سرمایه‌گذاران و سوء رفتارهای حسابداری با توجه به عوامل اقتصاد کلان، خوش‌بینی سطح اقتصاد و سطح صنعت تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

تحقیق پارک[۱] (۲۰۱۸) در مقاله "تأثیر احساسات سرمایه‌گذار بر ابزارهای مدیریت سود" با بررسی نمونه‌ای از مؤسسات غیرمالی کشور کره در طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱ نشان داد که میزان اقلام تعهدی اختیاری منفی با احساسات سرمایه‌گذاری رابطه منفی دارد و شرکت‌های دارای سرمایه‌گذاران خوش‌بین، از اقلام تعهدی اختیاری مثبت استفاده می‌کنند.

هوپ و وانگ (۲۰۱۸) با مطالعه در زمینه عدم تقارن اطلاعاتی و فریبکاری مدیریت، نشان دادند که انجام پاک‌سازی‌های عمده توسط مدیران فریب‌کار باعث افزایش عدم تقارن اطلاعاتی می‌گردد و انجام پاک‌سازی‌های عمده توسط مدیران با درجه فریب‌کاری کم، باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌گردد.

---

۱ Park

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

آلتونباس و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای به بررسی دوره تصدی مدیریت و سوء رفتار در بانک‌های آمریکا پرداختند. آن‌ها دریافتند که بین دوره تصدی مدیرعامل و سوء رفتار بانک‌های ایالات متحده ارتباط معناداری وجود دارد. بانک‌ها زمانی که دوره تصدی مدیرعامل طولانی باشد، بانک‌ها ترازنامه نسبتاً ضعیفی دارند و احتمال ارتکاب تخلف بیشتر است. هیات مدیره شرکت‌های بزرگ و مستقل می‌توانند رفتارهای نادرست را کاهش دهند، اما نمی‌توانند به‌طور کامل از آن‌ها جلوگیری کنند. همچنین نگوین[۱] و همکاران (۲۰۱۶) به این نتیجه رسیدند که نظارت بهتر توسط هیات مدیره بانک‌ها از همه دسته‌بندی‌های سوء رفتار جلوگیری می‌کند و با افزایش نظارت هیات مدیره، احتمال کشف تخلف را افزایش می‌دهد.

در میان مطالعات داخلی نیز می‌توان به مقاله حمیدی حامی و همکاران (۱۴۰۰) با عنوان "قدرت و بیش اطمینانی مدیران و گزارشگری متقلبانه" اشاره کرد که یافته‌های آنان حاکی از آن است که بین قدرت مدیران و گزارشگری متقلبانه رابطه معناداری وجود ندارد. با این حال بین بیش اطمینانی مدیران و گزارشگری متقلبانه رابطه معناداری مشاهده شد.

نتایج تحقیق خاکساری و همکاران(۱۴۰۰) با عنوان "طراحی مدل بومی جهت کشف رفتار غیراخلاقی مدیران در گزارشگری مالی"نشان داد مدل اولیه بنیش و اسپاتیس[۲]، در کشف گزارشگری مالی متقلبانه قدرت خوبی ندارد، اما مدل تعدیل‌شده بنیش و مدل تعدیل‌شده اسپاتیس با دقت به ترتیب ٪۷۷ و ٪۸۲ قادر به کشف گزارشگری مالی متقلبانه هستند.

هاشمی بهرمان و پورزمان (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای با عنوان "تأثیر سبک‌های تصمیم‌گیری بر گزارشگری مالی متقلبانه (رویکرد مدل یابی ساختاری)" به جمع‌آوری داده از طریق پرسشنامه استاندارد از حسابرسان مستقل پرداختند و نشان دادند سبک‌های تصمیم‌گیری (وابستگی، عقلائی، آنی و اجتنابی) بر گزارشگری متقلبانه تأثیری معنی‌داری دارد.

علیخانی دهقی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش " نقش مدیریت سود در شناسایی صورت‌های مالی متقلبانه در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران" با بررسی داده‌های ۱۳۰۳ سال- شرکت (شامل ۲۱شرکت متقلب و ۱۶۸ شرکت غیرمتقلب) طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ نشان دادند از بین الگوهای پژوهش، الگوی درخت تصمیم و از بین الگوهای اقلام تعهدی، الگوی اقلام تعهدی تعدیل‌شدهٔ جونز (۱۹۹۱) با نسبت ارزش دفتری، بیشترین ارتباط را با صورت‌های مالی متقلبانه دارد.

---

۱ Nguyen

۲ Spathis

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

یافته‌های پژوهش رئیسی نافچی و دستگیر (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای تحت عنوان "ارائه الگویی برای شناسایی عوامل خطر مؤثر بر وقوع تقلب در بانک‌ها (مطالعه موردی، بانک رسالت استان اصفهان)" که از طریق پرسشنامه به روش دلفی انجام گردید، حاکی از تأثیر مثبت و معنادار عوامل خطر مرتبط باثبات مالی و کنترل‌های داخلی و استانداردهای لازم‌الاجرا بر وقوع تقلب در بانک‌های رسالت استان اصفهان بود. بنابراین برای تشخیص وقوع تقلب، باید روی ثبات مالی و کنترل‌های داخلی و استانداردهای لازم‌الاجرا در بانک‌ها تمرکز کرده و برای بهبود آن‌ها گام برداشت.

خواجوی و ابراهیمی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای "بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی در تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران" پرداختند. پژوهش با بررسی ۱۸۲ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۳ نشان داد که صرف‌نظر از اهرم مالی، سودآوری، ترکیب دارایی‌ها، نقدینگی، کارایی، اندازه و رشد، بین ترکیب هیات مدیره، تمرکز مالکیت و مالکیت نهادی با تقلب در صورت‌های مالی، رابطه معناداری وجود دارد.

حجازی و مختاری نژاد (۱۳۹۶) در مقاله "رابطه ساختار حاکمیت شرکتی با احتمال گزارشگری مالی متقلبانه" دریافتند که بین تخصص اعضاء هیات مدیره، اثربخشی کمیته حسابرسی و اثربخشی اعضاء غیرموظف مستقل هیات مدیره با احتمال گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معکوسی وجود دارد. یعنی ساختار حاکمیت شرکتی اثربخش، احتمال گزارشگری مالی متقلبانه را کاهش می‌دهد و اعتبار گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد بین اهرم مالی(نسبت بدهی) و احتمال گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معنی‌داری وجود دارد. علاوه بر این اندازه هیات مدیره و اندازه شرکت بر احتمال گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معنی‌داری ندارد.

با توجه به‌مرور پیشینه‌های انجام‌شده در داخل و خارج از کشور به‌وضوح مشخص است که مطالعه‌ای جامعی در زمینه سوء رفتارهای مالی بانک‌ها انجام نشده است و لزوم توجه به این مهم، محققان را به این امر تشویق نموده است.

۳- روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق آمیخته (کیفی و کمی) است، بدین ترتیب که در مرحله اول به روش دلفی فازی به شناسایی متغیرهای اثرگذار بر سوء رفتار مالی بانک ها پرداخته شد و سپس به روش رگرسیون داده‌های پانل مقدار اثرگذاری متغیرها مورد بررسی قرار گرفت، بدین منظور در مرحله کیفی، سنجه‌ها و مؤلفه‌های سوء رفتار مالی بانکی که بر مبنای مطالعات پیشین شناسایی شده بودند به روش دلفی فازی و مصاحبه خبرگان مورد آزمون قرار گرفتند، در این مرحله تیم مشارکت کننده ۳۲ نفر از خبرگان و صاحب نظران حرفه پولی و مالی (مدیران ارشد حسابرسی باسابقه حسابرسی

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

بانک، مدیران مالی بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار با داشتن حداقل ۵ سال سابقه کار و اساتید حوزه پولی و مالی) بودند. سپس در مرحله کمی با استفاده از داده‌های پانل ۱۹ بانک پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۰ و رگرسیون لجستیک با کمک نرم افزار ایویوز [۱] ۱۱۰ تخمین ضرایب رگرسیون صورت گرفت، هدف این آنالیز تنظیم عوامل مؤثر، بخش‌بندی کواریت‌های مهم مربوط به متغیر وابسته و پیشگوئی مقدار سوء رفتار مالی بانکی است. قبل از ورود داده‌ها جهت تحلیل توصیفی و برازش مدل‌ها، مقادیر پرت حذف شده و در صورت لزوم از مقیاس سازی استفاده شده است.

۴- ارائه مدل

۴-۱- شناسایی متغیرهای تحقیق

شناسایی متغیرهای تحقیق به روش دلفی فازی انجام شده است، روش دلفی فازی یک فرآیند قوی مبتنی بر ساختار ارتباط گروهی است که عمدتاً باهدف کشف ایده‌های خلاقانه و قابل‌اطمینان و با تهیه اطلاعاتی مناسب به‌منظور تصمیم‌گیری مورداستفاده قرار می‌گیرد، در این مطالعه در همان مرحله اول به شرح زیر تمامی متغیرها مورد تأیید قرار گرفته است.

جدول (۱): شناسایی مؤلفه‌های سوء رفتار مالی بانکی

ردیف	سنجه	مؤلفه	نتایج بر اساس شمارش					میانگین فازی نظرات خبرگان	
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین فازی	میانگین فازی زدایی شده
۱	ویژگی‌های عملیاتی	اندازه بانک	۱۸	۱۱	۳	۰	۰	(۰/۳ ،۱ ،۰/۹۰)	۰/۸۸
۲		تعداد کارکنان	۸	۲۰	۴	۰	۰	(۰/۳ ،۱ ،۰/۸۵)	۰/۷۵
۳		اهرم مالی	۱۵	۱۲	۵	۰	۰	(۰/۳ ،۱ ،۰/۸۶)	۰/۷۶

۱ Eviews10

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

۴		کفایت سرمایه	۱۹	۱۱	۲	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۹۲ ،۱)	۰/۸۹
۵		سود (زیان) انباشته	۲۴	۷	۱	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۹۵ ،۱)	۰/۸۷
۶		نسبت ارزش بازاری به دفتری	۲۳	۹	۰	۰	۰	(۰/۷ ،۰/۹۷ ،۱)	۰/۷۱
۷		سودآوری	۱۹	۱۲	۱	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۹۴ ،۱)	۰/۷۹
۸		وام‌های غیر جاری	۲۰	۱۲	۰	۰	۰	(۰/۷ ،۰/۹۶ ،۱)	۰/۷۱
۹		رشد دارایی‌ها	۱۸	۱۴	۰	۰	۰	(۰/۷ ،۰/۹۵ ،۱)	۰/۷۰
۱۰	ویژگی‌های راهبری	مالکیت نهادی	۲۱	۱۱	۰	۰	۰	(۰/۷ ،۰/۹۶ ،۱)	۰/۸۱
۱۱		مالکیت دولتی	۱۶	۱۲	۴	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۸۸ ،۱)	۰/۷۷
۱۲		استقلال اعضاء	۱۳	۱۷	۲	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۹۰ ،۱)	۰/۸۸
۱۳		دوره تصدی مدیرعامل	۱۵	۱۶	۱	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۹۲ ،۱)	۰/۷۹
۱۴		جنسیت اعضاء	۱۹	۱۰	۳	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۹۱ ،۱)	۰/۷۹
۱۵		تخصص مالی اعضاء	۱۵	۱۷	۰	۰	۰	(۰/۷ ،۰/۹۴ ،۱)	۰/۸۰
۱۶		اندازه موسسه حسابرسی	۱۵	۱۴	۳	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۸۹ ،۱)	۰/۷۷
۱۷		دوره تصدی حسابرس	۱۰	۲۲	۰	۰	۰	(۰/۷ ،۰/۹۳ ،۱)	۰/۷۹
۱۸		تخصص حسابرس	۱۶	۱۴	۲	۰	۰	(۰/۳ ،۰/۹۱ ،۱)	۰/۷۸
۱۹	ویژگی‌های رفتاری	خوش‌بینی مدیرعامل	۱۸	۱۴	۰	۰	۰	(۰/۷ ،۰/۹۵ ،۱)	۰/۷۰

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

۲۰		خودشیفتگی مدیرعامل	۱۳	۱۹	۰	۰	۰	(۱، ۰/۹۳) (۰/۷ ،)	۰/۸۸
۲۱		کوته‌بینی مدیرعامل	۲۱	۱۰	۱	۰	۰	(۱، ۰/۹۴) (۰/۳ ،)	۰/۷۷

منبع :یافته‌های تحقیق

۴-۲- تعاریف عملیاتی متغیرها

تعاریف عملیاتی متغیرهای تحقیق در جدول زیر به‌صورت مبسوط تشریح شده است:

جدول (۲): متغیرهای تحقیق

سنجه‌ها	نحوه محاسبه	منبع
سوء رفتار مالی (FM)	به پیروی از تحقیق‌های انجام‌شده توسط هگده و ژو (۲۰۱۸) و نگوین و همکاران (۲۰۱۶) سوء رفتارهای مالی بر اساس مدیریت سود اندازه‌گیری می‌گردد که از مدل حسن و وال (۲۰۰۴) به شرح زیر محاسبه می‌گردد: $\frac{LLP_{it}}{Assets_{it-1}} = \beta_0 \frac{1}{Assets_{it-1}} + \beta_1 \frac{NPL_{it}}{Assets_{it-1}} + \beta_2 \frac{NCO_{it}}{Assets_{it-1}} + \beta_3 \frac{LOAN_{it}}{Assets_{it-1}} + \beta_4 \frac{EQUITY_{it}}{Assets_{it-1}} + \beta_4 \frac{NI_{it}}{Assets_{it-1}} + \epsilon_{it}$ که در رابطه بالا **LLP** ذخیره مطالبات مشکوک الوصول، **NPL**مطالبات غیر جاری، **NCO** هزینه مطالبات مشکوک الوصول، **LOAN** تسهیلات اعطایی، **EQUITY** حقوق صاحبان سهام، **NI** سود خالص و **Assets** دارایی‌های ابتدای سال می‌باشد، مقدار جزء خطا ($\varepsilon_{i,t}$) نشان‌دهنده اقلام تعهدی اختیاری (مدیریت سود) بانک می‌باشد. شرکت‌هایی که قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری آن‌ها بیشتر از میانه مشاهدات باشد، به‌عنوان شرکت‌های دارای سوء رفتار مالی شناسایی‌شده و به آن‌ها عدد ۱ و به مابقی عدد ۰ تعلق می‌گیرد.	هگده و ژو (۲۰۱۸) و نگوین و همکاران (۲۰۱۶)

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

متغیر	مؤلفه	نماد	نحوه محاسبه	منبع
ویژگی‌های عملیاتی	اندازه بانک	BS	بر اساس لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های بانک محاسبه می‌گردد.	(ملکی کاکلر و مولائی قولنجی، ۱۴۰۱)
	تعداد کارکنان	W	بر اساس لگاریتم طبیعی تعداد کارکنان بانک محاسبه می‌گردد.	(دژپسند و همکاران، ۱۳۹۸)
	اهرم مالی	LEV	بر اساس تقسیم جمع بدهی‌ها به جمع دارایی‌ها محاسبه می‌گردد.	(ملکی کاکلر و مولائی قولنجی، ۱۴۰۱)
	کفایت سرمایه	CA	از درصد کفایت سرمایه بانک طبق صورت‌های مالی استفاده می‌گردد.	(بهرامی زنوز و همکاران، ۱۴۰۰)
	سود (زیان) انباشته	RE	از تقسیم سود (زیان) انباشته بانک به مبلغ سرمایه محاسبه می‌گردد.	(کارشناسان و همکاران، ۱۳۹۷)
	نسبت ارزش بازاری به دفتری	MTB	بر اساس ارزش بازار سهام به ارزش دفتری سهام محاسبه می‌گردد.	(چهارمحالی و همکاران، ۱۳۹۸)
	سودآوری	ROE	بر اساس تقسیم سود خالص به جمع حقوق صاحبان سهام بانک محاسبه می‌گردد.	(رحیمی و هراتی، ۱۳۹۹)
	وام‌های غیر جاری	NPL	بر اساس تقسیم تسهیلات غیر جاری به‌کل تسهیلات محاسبه می‌گردد.	(سیدشکری و گروسی، ۱۳۹۴)
	رشد دارایی‌ها	AG	بر اساس رشد دارایی‌های سال جاری نسبت به سال قبل محاسبه می‌گردد.	(چهارمحالی و همکاران، ۱۳۹۸)
ویژگی‌های	مالکیت نهادی	INS	بر اساس درصد سهامداران نهادی محاسبه می‌گردد.	(گومز-مجیا و ویسمن[۱]

[۱] Gomez-Mejia & Weisman

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

				(۲۰۱۲ ،)
	مالکیت دولتی	G	بر اساس درصد سهامداران دولتی محاسبه می‌گردد.	(گومز-مجیا و ویسمن ، ۲۰۱۲)
	استقلال اعضاء هیات مدیره	BI	بر اساس تقسیم تعداد اعضاء موظف به‌کل اعضاء هیات مدیره محاسبه می‌گردد.	(شمس و همکاران، ۱۳۹۵)
	دوره تصدی مدیرعامل	BT	بر اساس تعداد سال‌های تصدی مدیرعامل محاسبه می‌گردد.	(زلقی و همکاران، ۱۳۹۸)
	جنسیت اعضاء هیات مدیره	BG	بر اساس تقسیم تعداد اعضاء زن به‌کل اعضاء هیات مدیره محاسبه می‌گردد.	(گرامی و همکاران، ۱۴۰۱)
	تخصص مالی اعضاء هیات مدیره	BE	بر اساس تقسیم تعداد اعضاء دارای تخصص مالی به‌کل اعضاء هیات مدیره محاسبه می‌گردد.	(علی اکبری و وحدانی، ۱۳۹۷)
	اندازه موسسه حسابرسی	AS	یک متغیر مجازی با ارزش صفر و یک می‌باشد، اگر حسابرسی شرکت توسط مؤسسات بزرگ انجام‌شده باشد، عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر قرار می‌گیرد.	(حیدری فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸)
	دوره تصدی حسابرس	AT	بر اساس تعداد سال‌های حضور متوالی یک موسسه حسابرسی در یک بانک محاسبه می‌گردد.	(حسینی نسب و همکاران، ۱۴۰۱)
	تخصص حسابرس	AEX	بر اساس تقسیم تعداد بانک‌هایی که توسط موسسه حسابرسی در سال موردنظر مورد رسیدگی قرار می‌گیرد به‌کل بانک‌ها محاسبه می‌گردد.	(رستگاری و مهدوی، ۱۳۹۹)
ویژگی‌های رفتاری	خوش‌بینی مدیرعامل	Over	به پیروی از تحقیق شراند و زجمن (۲۰۱۲) برای سنجش خوش‌بینی مدیران از شاخص بیش اطمینانی مبتنی بر سرمایه‌گذاری استفاده خواهد شد. بدین منظور ابتدا مدل رگرسیونی رابطه زیر به‌صورت مقطعی برآورد می‌شود و پس از آن در هر سال باقیمانده محاسبه خواهد شـد. چنانچه	(حیدری فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸)

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

			باقیمانده مدل رگرسیونی رابطه زیر برای شرکتی بزرگ‌تر از صفر باشد، یعنی در آن شرکت بیش از حد سرمایه‌گذاری شده است، از این رو، این شاخص برابر با یک و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود. $Gasset_{i,t}=\beta_0+\beta_1 Gsale_{i,t}+\varepsilon_{i,t}$ که در رابطه بالا Gasset رشد دارایی‌ها و Gsale رشد فروش می‌باشد.	
	خودشیفتگی مدیرعامل	narcis	برای اندازه‌گیری خودشیفتگی از شاخص پاداش نقدی استفاده می‌شود. شاخص پاداش نقدی مدیران نیز از تقسیم پاداش نقدی مصوب در جلسه مجمع عمومی بر کل حقوق و دستمزد پرداختی به دست خواهد آمد.	(حیدری فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸)
	کوته‌بینی مدیرعامل	myopic	ابتدا لازم است سطح مورد انتظار بازده دارایی، هزینه بازاریابی و هزینه تحقیق و توسعه را برای هر شرکت در دوره زمانی تحقیق با استفاده از روابط زیر برآورد می‌گردد: $ROA_{i,t}=\beta_0+\beta_1 ROA_{i,t-1}+\varepsilon_{i,t}$ $MKT_{i,t}=\beta_0+\beta_1 MKT_{i,t-1}+\varepsilon_{i,t}$ $R\&D_{i,t}=\beta_0+\beta_1 R\&D_{i,t-1}+\varepsilon_{i,t}$ ROA: (سطح مورد انتظار بازده دارایی‌ها) برابر است با نسبت سود خالص به جمع دارایی‌ها. MKTA: (سطح مورد انتظار هزینهٔ بازاریابی) برابر است با نسبت هزینه‌های بازاریابی و فروش به جمع دارایی‌ها. D&R: (سطح مورد انتظار هزینهٔ پژوهش و توسعه) برابر است با نسبت هزینه‌های تحقیق و توسعه به جمع دارایی‌ها. پس از محاسبهٔ متغیرهای مذکور با استفاده از الگوهای ذکرشده، مقادیر پیش‌بینی‌شده با مقادیر واقعی مقایسه و خطای پیش‌بینی‌شده محاسبه می‌شود و شرکت‌ها به ۴ دستهٔ اصلی تقسیم و مطابق نگارهٔ زیر طبقه‌بندی می‌شوند	(حیدری فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸)

منبع :یافته‌های تحقیق

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

در جدول زیر مقادیر شاخص‌های توصیفی و پراکندگی برای داده‌های جمع‌آوری‌شده تحقیق آورده شده است:

جدول (۳): مقادیر شاخص‌های توصیفی و پراکندگی داده‌های تحقیق

نماد	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
FM	۰/۴۳۹	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۹۸	۰/۲۴۵	۱/۰۶۰
BS	۱۹/۶۳۴	۱۹/۶۴۶	۲۳/۰۴۶	۱۵/۵۳۷	۱/۳۵۸	۰/۰۶۵-	۲/۹۰۱
W	۷/۹۷۹	۷/۸۲۰	۱۰/۳۹۶	۴/۷۱۰	۱/۰۸۵	۰/۴۴۵	۳/۵۴۶
LEV	۰/۹۹۳	۰/۹۵۴	۲/۲۱۹	۰/۲۱۲	۰/۲۲۵	۳/۲۶۰	۲۰/۸۰۰
CA	۰/۰۱۷-	۰/۰۵۲	۰/۶۶۰	۱/۵۷۰-	۰/۳۰۴	۳/۸۹۷-	۱۹/۷۷۰
RE	۰/۰۴۱-	۰/۰۰۳	۰/۰۳۹	۰/۶۴۹-	۰/۱۳۲	۳/۲۶۸-	۱۳/۸۰۹
MTB	۰/۱۳۱	۰/۱۳۲	۰/۲۱۳	۰/۰۱۳	۰/۰۴۰	۰/۳۹۵-	۳/۳۴۲
ROE	۱/۰۶۵-	۰/۱۳۰	۷/۳۴۰	۲۰/۵۰۱-	۴/۱۹۶	۳/۲۶۶-	۱۳/۴۵۹
NPL	۰/۱۶۹	۰/۱۳۷	۰/۹۴۲	۰/۰۰۰	۰/۱۶۹	۲/۵۰۹	۱۰/۷۷۵
AG	۰/۴۰۰	۰/۳۰۹	۲/۸۰۶	۰/۱۱۴-	۰/۴۱۱	۳/۳۱۰	۱۷/۴۴۸
INS	۰/۶۴۳	۰/۷۵۰	۰/۹۴۵	۰/۰۵۳	۰/۲۳۹	۰/۹۴۱-	۲/۷۷۱
G	۰/۰۵۴	۰/۰۰۰	۰/۵۱۰	۰/۰۰۰	۰/۱۲۶	۲/۶۶۰	۹/۵۳۰
BI	۰/۴۱۵	۰/۵۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۹۴	۰/۱۳۲-	۱/۸۹۹
BT	۰/۵۸۵	۰/۵۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۹۴	۰/۱۳۲	۱/۸۹۹
BG	۰/۰۵۳	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۲۴	۳/۹۹۴	۱۶/۹۵۶
BE	۰/۴۰۵	۰/۴۰۰	۰/۸۵۷	۰/۰۰۰	۰/۲۰۰	۰/۱۴۸	۲/۴۵۸
AS	۰/۴۹۲	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۰۱	۰/۰۳۲	۱/۰۰۱
AT	۳/۹۷۹	۳/۰۰۰	۱۵/۰۰۰	۰/۰۰۰	۳/۴۳۲	۱/۴۱۲	۴/۱۰۲

منبع :یافته‌های تحقیق

در جدول (۳) به بررسی آمار توصیفی شامل میانگین، میانه، حداکثر و حداقل، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی هر یک از متغیرهای تحقیق پرداخته‌شده است، یکی از مهم‌ترین شاخص‌هایی که باید در بررسی توصیفی داده‌ها باید انجام گیرد بررسی مقادیر چولگی متغیرها می‌باشد، در جدول فوق مشاهده می‌کنیم که مقادیر چولگی برای کلیه متغیرها کمتر از ۵ شده است لذا چولگی

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

داده‌های کلیه متغیرها ناچیز بوده که این موضوع نشانگر تقارن داده‌ها و باعث کاهش خطای برازش مدل‌ها خواهد شد. همچنین مقادیر میانگین و میانه در کلیه متغیرها اختلاف کمی داشته و مؤید مطلب فوق می‌باشد. ضمناً در مقادیر انحراف معیار داده‌ها نیز اعداد بزرگی مشاهده نشده است که نشانگر همگن بوده داده‌های آن متغیر می‌باشد. لذا با توجه به توضیحات ارائه‌شده می‌توان توزیع داده‌های متغیرهای تحقیق متقارن و همگن و لذا آن را نرمال فرض نمود.

۴-۳- مدل تحقیق

بعد از شناسایی مؤلفه‌ها نوبت به بررسی ضرایب و نحوه اثرگذاری می‌رسد که این مهم با کمک رگرسیون‌های لجستیک سه‌گانه به شرح زیر می‌باشد:

رگرسیون اول جهت بررسی اثرگذاری مؤلفه‌های ویژگی‌های عملیاتی بر سوء رفتارهای مالی در بانک ها در نظر گرفته شده است.

$$FMit = 1 / \{1 + EXP [- (\beta0 + \beta1\ BSit + \beta2\ Wit + \beta3\ LEVit + \beta4\ CAit + \beta5\ REit + \beta6\ MTBit + \beta7\ ROEit + \beta8\ NPLit + \beta9\ AGit + \varepsilon it)]\}$$

رگرسیون دوم جهت بررسی اثرگذاری مؤلفه‌های ویژگی‌های راهبری بر سوء رفتارهای مالی در بانک ها در نظر گرفته شده است.

$$FMit = 1 / \{1 + EXP [- (\beta0 + \beta1\ INSit + \beta2\ Git + \beta3\ BIit + \beta4\ BTit + \beta5\ BGit + \beta6\ BEit + \beta7\ ASit + \beta8\ ATit + \beta9\ AEXit + \varepsilon it)]\}$$

و رگرسیون سوم جهت بررسی اثرگذاری مؤلفه‌های رفتاری بر سوء رفتارهای مالی در بانک ها در نظر گرفته شده است.

$$FM_{it} = 1 / \{1 + EXP [- (\beta_0 + \beta_1\ OVER_{it} + \beta_2\ NARCIS_{it} + \beta_3\ MYOPIC_{it} + \varepsilon_{it})]\}$$

۴-۴- تخمین رگرسیون‌ها

یکی از پیش‌فرض‌های لازم جهت تصریح مدل لاجیت-پروبیت وجود تفاوت معنادار میانگین در میان دو گروه داده‌های سوء رفتارهای مالی است که با آزمون t بررسی می‌شود، در تحلیل آزمون t بین دو گروه، مشاهده گردید که سطح آماره محاسبه شده همه متغیرها کوچک‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد، لذا بین میانگین دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد. البته لازم است که قبل از تخمین مدل، مانایی متغیرهای آن مورد بررسی قرار بگیرد. رایج‌ترین روش مانایی داده‌های پانل استفاده از آزمون ریشه واحد[۱] می‌باشد، نتایج آزمون مانایی نشان داد که سطح احتمال تمامی متغیرها کوچک‌تر از

---

۱ Unit Root

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

۰/۰۵ می‌باشد، و لذا می‌توان نتیجه گرفت که کلیه متغیرها مانا (پایا) می‌باشند. همچنین برای اطمینان از تخمین زننده‌های حداقل مربعات معمولی، آزمون هم خطی با استفاده از آزمون عامل تورم (VIF) استفاده گردید که مشاهده شد که سطح آماره محاسبه شده همه متغیرها کوچک‌تر از ۴ می‌باشد، لذا مشکل هم خطی بین متغیرها وجود ندارد.

در ادامه به برآورد و بررسی مدل رگرسیون لجستیک بر پایه متغیر وابسته (سوء رفتار مالی بانک) به روش بهینه‌سازی نیوتون رافسون[۱] با گام برداری مارکورات[۲] در نرم‌افزار ایویوز ۱۰ پرداخته می‌شود:

جدول (۴): نتایج تخمین رگرسیون‌های تحقیق

FM_{it} =-۰/۵۲۸ BS + ۵/۱۲۷ W + ۲/۰۵۷ LEV + ۱/۰۷۳ CA + ۰/۰۰۱ RE + -۴/۱۴۸ MTB + ۱/۳۵۶ ROE + ۱/۱۳۴ NPL + ۰/۱۷۵ AG						
	متغیر	**ضریب**	**انحراف معیار**	**آماره z**	**احتمال**	**نسبت شانس**
رگرسیون اول	BS	-۰/۵۲۸	۰/۱۶۷	-۳/۱۵۸	۰/۰۰۲	۱/۶۹۵
	W	۵/۱۲۷	۰/۰۰۰	۲/۰۲۸	۰/۰۴۳	۰/۰۰۶
	LEV	۲/۰۵۷	۱/۷۶۳	۱/۱۶۷	۰/۲۴۳	۰/۱۲۸
	CA	۱/۰۷۳	۱/۴۹۵	۰/۷۱۸	۰/۴۷۳	۰/۳۴۲
	RE	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۲/۰۳	۰/۰۴۲	۰/۹۹۹
	MTB	-۴/۱۴۸	۴/۲۱۷	-۰/۹۸۴	۰/۳۲۵	۶/۲۹
	ROE	۱/۳۵۶	۰/۴۶۷	۲/۹۰۲	۰/۰۰۴	۰/۲۵۸
	NPL	۱/۱۳۴	۱/۳۰۴	۰/۸۷	۰/۳۸۴	۰/۳۲۲
	AG	۰/۱۷۵	۰/۰۵۹	۲/۹۶۱	۰/۰۰۳	۰/۸۳۹
	ضریب تعیین تعدیل‌شده: ۰/۴۴۰ معنی‌داری مدل: ۰/۰۰۰			**هاسمر – لمشو: ۳/۵۴۸۴ (۰/۸۹۵۴)**		**پیش‌بینی: ۷۳/۴۹**
FM_{it} = - ۰/۱۲۶ FM + ۶۹۹/۳ G + -۳۶۴/۳INS + -۵۵۶/۰ BT + -۷۱۲/۱ BI + -۶۹/۱ BG + ۲۰۹/۱ BE + AEX۱۳۵/۰ AT + -۱۸۳/۰AS + -						
رگرسیون دوم	INS	۰/۱۲۶	۰/۶۵۷	۰/۱۹۲	۰/۸۴۸	۰/۸۸۲
	G	-۳/۳۶۴	۱/۵۳۵	-۲/۱۹۱	۰/۰۲۸	۰/۹۸۶

۱ Newton raphson

۲ Marquardt

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

	BI	-۳/۶۹۹	۱/۶۵۲	-۲/۲۳۸	۰/۰۲۵	۴/۴
	BT	۱/۷۱۲	۰/۵۳۴	۳/۲۰۷	۰/۰۰۱	۰/۱۸۱
	BG	-۰/۵۵۶	۰/۶۲۷	-۰/۸۸۸	۰/۳۷۵	۱/۷۴۴
	BE	-۱/۶۹	۰/۷۷۵	-۲/۱۸۱	۰/۰۲۹	۵/۴۱۸
	AS	-۱/۲۰۹	۰/۴۳۴	-۲/۷۸۴	۰/۰۰۵	۳/۳۵۲
	AT	-۰/۱۸۳	۰/۰۵۹	-۳/۰۸۴	۰/۰۰۲	۱/۲۰۱
	AEX	-۰/۱۳۵	۰/۱۲۸	۱/۰۵۶	۰/۲۹۱	۱/۱۴۵
	ضریب تعیین تعدیل‌شده: ۰/۴۸۶ معنی‌داری مدل: ۰/۰۰۰		**هاسمر – لمشو: ۱۲/۷۷۸۲ (۰/۱۱۹۷)**		**پیش‌بینی: ۷۱/۹۵**	
FM_{it} = -۳۶۴/۵ Over + ۶۵۶/۰ narcis + ۸۱۸/۳۳ myopic						
رگرسیون سوم	Over	-۵/۳۶۴	۲/۸۹	-۱/۸۵۶	۰/۰۶۳	۱۳/۶۰۴
	narcis	-۰/۶۵۶	۰/۲۰۱	-۳/۲۵۷	۰/۰۰۱	۱/۹۲۷
	myopic	۳۳/۸۱۸	۲۵/۸۴۷	۱/۳۰۸	۰/۱۹۱	۲/۰۶۵
	ضریب تعیین تعدیل‌شده: ۰/۳۹۷ معنی‌داری مدل: ۰/۰۰۰		**هاسمر – لمشو: ۷/۰۵۶۹ (۰/۵۱۵۳)**		**پیش‌بینی: ۷۵/۰۱**	

منبع :یافته‌های تحقیق

جهت برازش نیکویی مدل شاخص‌های متنوعی در نظر گرفته شده است، اولین شاخص ضریب تعین تعدیل شده است، آماره مناسب محاسبه شده در هر سه رگرسیون بیانگر برازش مناسب رگرسیون می‌باشد که تأیید ضرایب احتمال آماره F هم گواهی بر آن می‌باشد، همچنین جهت آزمون اینکه آیا مدل ارائه شده به داده‌ها مناسب می‌باشد یا خیر از آماره نیکویی برازش هاسمر-لمشو[۱] استفاده شده است. در این آزمون برای سطوح معنی‌داری بزرگ‌تر از آلفای تحقیق(۰/۰۵) مناسبت مدل مورد تأیید قرار می‌گیرد، همچنین در رگرسیون لجستیک قابلیت تعین مقدار پیش‌بینی نیز وجود دارد و مقدار آماره محاسبه شده هر رگرسیون نشان دهنده میزان پیش‌بینی پذیری آن می‌باشد که قابل قبول می‌باشد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

۱ Hosmer-Lemeshow Goodness-of-Fit Statistic

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

با توجه به اهمیت آثار منفی سوء رفتارهای مالی در بانک ها، آثار مخرب آن بر بازار سرمایه و اعتماد سرمایه‌گذاران و درنهایت تخریب ارزش شرکت‌ها، در این تحقیق سعی شده است تا تأثیر سنجه‌ها و عوامل مؤثر بر سوء رفتارهای مالی در بانک‌های ایرانی مورد بررسی قرار گیرد. پژوهش در دو مرحله انجام یافت. در مرحله اول که با تلفیق رویکرد تجربی و دلفی فازی انجام پذیرفت، با استفاده از تحقیقات متعدد در خصوص سوء رفتارهای مالی، اقدام به شناسایی سنجه‌ها و مؤلفه‌های مستقل تأثیرگذار بر سوء رفتار مالی بانک گردید، همان‌طور که بیان شد سه گروه متغیر اصلی شناسایی گردیدند که عبارت بودند از ۱) ویژگی‌های عملیاتی شامل: اندازه بانک، تعداد کارکنان، نسبت مالکانه، ارزش بازار به دفتری، کفایت سرمایه، وام‌های غیر جاری، سودآوری، سود(زیان) انباشته و رشد دارایی‌ها، ۲) ویژگی‌های راهبری شامل: مالکیت نهادی، مالکیت دولتی، استقلال اعضاء هیات مدیره، دوره تصدی مدیرعامل، جنسیت اعضاء هیات مدیره، تخصص مالی اعضاء هیات مدیره، اندازه موسسه حسابرسی، دوره تصدی حسابرس و تخصص حسابرس و ۳) عوامل رفتاری شامل: خوش‌بینی مدیرعامل، خودشیفتگی مدیرعامل و کوته‌بینی مدیرعامل.

در ادامه این مؤلفه‌ها در قالب سه رگرسیون برآورد شد: ۱) نتایج حاصل از بررسی داده‌ها در رگرسیون اول نشان داد که از بین متغیرهای مذکور متغیرهای اندازه بانک با ضریب (۰/۵۲۷-)، تعداد کارکنان با ضریب (۵/۱۲۶)، سود (زیان) انباشته با ضریب (۷/۳۵۱)، سودآوری با ضریب (۱/۳۵۵) و رشد دارایی‌ها با ضریب (۰/۱۷۵) با توجه به اینکه سطح معناداری به‌دست‌آمده کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، بر سوء رفتارهای مالی در بانک ها اثر معناداری دارند. این بدین معناست که با افزایش اندازه بانک سوء رفتار مالی مدیران عامل در بانک ها کاهش می‌یابد و هرچه اندازه بانک کوچک‌تر شود سو رفتار مالی افزایش می‌یابد. همچنین با توجه به اثر مثبت تعداد کارکنان، سود (زیان) انباشته، سودآوری و رشد دارایی‌ها با افزایش این متغیرها سوء رفتار مالی کاهش می‌یابد. این نتایج با یافته‌های خواجوی و ابراهیمی (۱۳۹۷)، خلیفه سلطانی و نایب محسنی (۱۳۹۷)، فیضی زاده (۱۳۹۹)، کارشناسان و ممشلی (۱۳۹۷)، صفی خانی و همکاران (۱۴۰۲)، داداشی و همکاران (۱۳۹۷)، طباطبایی و عبدلی (۱۴۰۱)، رادفر و همکاران (۱۳۹۹)، باگات و همکاران (۲۰۱۵) و تاپر (۲۰۱۷) همخوانی دارد.

۲) نتایج حاصل از بررسی داده‌ها در رگرسیون دوم نشان داد که از بین متغیرهای مذکور متغیرهای مالکیت دولتی با ضریب (۳/۳۶۴-)، استقلال اعضاء هیات مدیره با ضریب (۳/۶۹۸-)،تخصص مالی اعضاء هیات مدیره با ضریب (۱/۶۸۹-)، اندازه موسسه حسابرسی با ضریب (۱/۲۰۹-)، دوره تصدی حسابرس با ضریب (۰/۱۸۲-) با توجه به اینکه سطح معناداری به دست آمده کوچک‌تر از ۰/۰۵- است، بر سوء رفتارهای مالی در بانک ها اثر منفی و معناداری دارند و این به این

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

معناست که با افزایش متغیرهای مذکور سوء رفتار مالی مدیران کاهش می‌یابد. همچنین متغیر دوره تصدی مدیرعامل با ضریب (۱/۷۱۱) بر سوء رفتار مالی اثر مثبت و معناداری دارد و این بدان معناست که با افزایش دوره تصدی مدیرعامل سوء رفتار مالی افزایش می‌یابد. این نتایج با یافته‌های بخردی و خوشدل (۱۴۰۱)، اسماعیلی کیا و همکاران (۱۳۹۸)، داداشی و عتفی (۱۳۹۹)، مرادی و بحری ثالث (۱۳۹۷)، مخلصین (۲۰۱۸)، ژانگ و همکاران (۲۰۱۷) و مریکا و همکاران (۲۰۱۶) همخوانی دارد.

۳) نتایج حاصل از بررسی داده‌ها در رگرسیون سوم نشان داد که متغیرهای خوش‌بینی مدیرعامل با ضریب (۵/۳۶۴-)، خودشیفتگی مدیرعامل با ضریب (۰/۶۵۶-)، با توجه به اینکه سطح معناداری به‌دست‌آمده کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، بر سوء رفتارهای مالی در بانک ها اثر منفی و معناداری دارند. بنابراین با افزایش خوش‌بینی و خودشیفتگی مدیرعامل احتمال سوء رفتار مالی مدیرعامل در بانک ها کاهش می‌یابد و برعکس. این نتایج با یافته‌های بزرگ اصل و همکاران (۱۴۰۰)، حسینی و محفوظی (۱۳۹۹)، بوچلز و همکاران (۲۰۲۰)، فیلیپس هام و همکاران (۲۰۱۸)، ریجسنبیلت و کمندر (۲۰۱۳) همخوانی دارد.

بر اساس فرضیه‌های پژوهش و نتایج به‌دست‌آمده، پیشنهادهای زیر را می‌توان ارائه نمود:

- از بانک‌ها و مؤسسات مالی انتظار می‌رود که با استقبال از ورود بانک مرکزی در جهت اصلاح نظام بانکی و پولی و با تشریک‌مساعی با آن نهاد ناظر، منجر به ایجاد فضایی گردند که اقدامات لازم را برای جلوگیری از سوء رفتار مالی صورت گیرد و در این راستا مدیران ارشد نقش مهمی را باید ایفا کنند به‌طوری‌که با توجه به شرایط کسب‌وکار بانکی به شناسایی این ریسک بپردازند و با لحاظ کردن این مورد که بازارهای مالی و محصولات مالی در حال پیچیده‌تر شدن است، به‌سادگی با حذف قوانین آسان؛ و جایگزین کردن آن با قوانین سخت‌تر و سنگین‌تر در پیشگیری آن اقدامات جدی صورت گیرد.

- بانک‌ها با انتخاب مؤسسات حسابرسی بزرگ و افزایش دوره‌های حسابرسی آن‌ها و همچنین جلوگیری از افزایش تعداد کارکنان در کاهش سوء رفتارهای مالی مدیران اقدام نمایند.

- به حسابرسان بانکی پیشنهاد می‌شود در هنگام رسیدگی‌های خود با توجه به دوره تصدی مدیریت، بااحتیاط حرفه‌ای نسبت به حسابرسی اقدام نمایند.

- به سرمایه‌گذاران و تحلیلگران و به‌ویژه اعتباردهندگان مالی پیشنهاد می‌شود در هنگام خرید سهام، تجزیه‌وتحلیل صورت‌های مالی و یا ارزیابی عملکرد بانک‌ها به رشد دارایی‌ها و سود(زیان) انباشته، توجه خاصی شود.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

- به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود در هنگام سرمایه‌گذاری به تأثیر مالیه رفتاری بر گزارش مالی توسط مدیران توجه ویژه‌ای کنند.

برای پژوهش‌های آتی نسبت به بررسی و تدوین مدلی در راستای عوامل مؤثر بر سوء رفتارهای مالی در صنایع مختلف پیشنهاد می‌شود. از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان وجود برخی بانک‌های صنعت بانکداری کشور دانست که در بورس اوراق بهادار پذیرفته نشده و اطلاعات کامل و دقیقی از آن‌ها در دسترس نبود و در تحقیق مورد استفاده قرار نگرفت.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

منابع

۱. اسماعیلی کیا، غریبه، نجف نیا، سمیه، و اوشنی، محمد (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین سازوکارهای راهبری شرکتی برون‌سازمانی و تقلب مالی با تمرکز بر ارزیابی شناختی از تجویزهای تئوری نمایندگی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۶(۲)، ۱۶۹-۱۹۲.

۲. بخردی نسب، وحید، و خوشدل، علی (۱۴۰۱). بررسی ارتباط سازوکارهای نظام راهبری شرکتی و احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی: شواهدی تحلیلی بازار سرمایه. *فصلنامه تحلیل بازار سرمایه*، ۲(۳)، ۲۷-۵۱.

۳. بزرگ اصل، موسی، بهشور، اسحاق، و احمدی پاک، فرشته (۱۴۰۰). خودشیفتگی مدیرعامل و ریسک تقلب در گزارشگری مالی با تأکید بر نقش حسابرسان و کمیته حسابرسی. *دانش حسابداری*، ۱۲(۲)، ۱۳۹-۱۵۵.

۴. بهرامی زنوز، پریما، محرابیان، آزاده، سیفی پور، رویا، و امین رشتی، نارسیس (۱۴۰۰). بررسی عوامل مؤثر بر نسبت کفایت سرمایه در نظام بانکداری اسلامی (مطالعه موردی ایران و مالزی). *اقتصاد مالی*، ۱۵(۵۴)، ۱۳۷-۱۶۰.

۵. چهارمحالی، علی اکبر، زاهدی، جواد، و محمدی، رضا (۱۳۹۸). نقش ارزش بازار در رابطه بین بازده دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام با قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران. *مدیریت دارایی و تامین مالی*، ۷(۴)، ۱۷-۳۰.

۶. حجازی، رضوان، و مختاری نژاد، حمیدرضا، (۱۳۹۶). رابطه ساختار حاکمیت شرکتی با احتمال گزارشگری مالی متقلبانه. *دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری*، ۲(۳)، ۳۳-۶۰

۷. حسینی، سید میثم، و محفوظی، غلامرضا، (۱۳۹۹). تأثیر رفتارهای متهورانه مدیران بر احتمال وقوع تقلب در گزارشگری مالی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۹(۳۶)، ۹۷-۱۱۲.

۸. حسینی نسب، حجت، خدامی پور، احمد، پورحیدری، امید (۱۴۰۱). مدیریت تضاد منافع، تلاشی برای بهبود عملکرد اخلاقی در حرفه حسابرسی مستقل. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۷(۴): ۷۵-۸۵.

۹. حمیدی، حامی.، فغانی ماکرانی، خسرو، و ذبیحی، علی (۱۴۰۰). قدرت و بیش اطمینانی مدیران و گزارشگری متقلبانه. *اقتصاد مالی (اقتصاد مالی و توسعه)*، ۱۵(۴۵)، ۳۷۹-۴۰۰

۱۰. حیدری فراهانی، مهدیه، غیور، فرزاد، و منصورفر، غلامرضا (۱۳۹۸). تأثیر سویه‌های رفتاری مدیریت بر درماندگی مالی. *نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۱۱(۳)، ۱۱۷-۱۳۴.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

۱۱. خاکساری، ایمان، شورورزی، محمدرضا، مهرآذین، علیرضا، و مسیح آبادی، ابوالقاسم (۱۴۰۰). طراحی مدل بومی جهت کشف رفتار غیراخلاقی مدیران در گزارشگری مالی. *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۱۰(۳۶)، ۳۵۱-۳۲۵

۱۲. خلیفه سلطانی، سیداحمد، و نایب محسنی، شیدا (۱۳۹۷). سیاست تقسیم سود در شرکت‌های مشکوک به تقلب. *تحقیقات حسابداری و حسابرسی (تحقیقات حسابداری)*، ۱۰(۳۷)، ۴۱-۵۶.

۱۳. خواجوی، شکراله، و ابراهیمی، مهرداد (۱۳۹۷). بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی در تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. *مدیریت دارایی و تأمین مالی*، ۶(۲)، ۷۱-۸۴

۱۴. داداشی، ایمان، و عتیقی، امیر، (۱۳۹۹). امنیت شغلی یا افق تصمیم‌گیری؛ تصدی مدیران و گزارشگری مالی متقلبانه با تکیه بر الزام قانونی به‌کارگیری حسابرسی داخلی. *دانش حسابرسی*، ۲۰(۷۸)، ۲۸۲-۳۰۳.

۱۵. دژپسند، فرهاد، امینی، علیرضا، و احمدی کبیر، مهدی، (۱۳۹۸). تحلیل عوامل مؤثر بر بهره‌وری کل عوامل:مطالعه موردی بانک‌های منتخب تخصصی و تجاری دولتی و خصوصی ایران. *اقتصاد مالی*، ۱۳(۴۹)، ۱۵۳-۱۸۲.

۱۶. رادفر، محمدرضا، کریمخانی، مسعود، و علیقلی، منصوره (۱۳۹۹). بررسی رابطه اندازه بانک و سرمایه با ریسک سیستمی در بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار. *راهبرد مدیریت مالی*، ۸(۲۸)، ۱۶۳-۱۷۶.

۱۷. رحیمی، زکیه، و هراتی، جواد (۱۳۹۹). تأثیر نرخ سود بین بانکی و شیب منحنی عایدی بر سودآوری بانک‌های منتخب در ایران. *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۹ (۳۲)، ۲۴۳-۲۱۱

۱۸. رستگاری، نجمه، و مهدوی، غلامحسین، (۱۳۹۹). تخصص حسابرس در صنعت و ساختار بازار حسابرسی. *مجله دانش حسابداری*، ۱۱(۴)، ۹۷-۱۲۸

۱۹. رئیسی نافچی، امیرسالار، و دستگیر، محسن (۱۳۹۸). ارائه الگویی برای شناسایی عوامل خطر مؤثر بر وقوع تقلب در بانک ها (مطالعه موردی، بانک رسالت استان اصفهان)، *فصلنامه حسابداری مالی*، ۱۱ (۴۱)، ۲۳-۴۵

۲۰. سید شکری، خشایار، و گروسی، سمیه (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر برافزایش مطالبه‌های غیر جاری در نظام بانکی کشور. *اقتصاد مالی*، ۹(۳۱)، ۹۵-۱۱۸.

۲۱. صفی خانی، فرهاد، یعقوب نژاد، احمد، و جهانشاد، آزیتا (۱۴۰۲). پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه در شرکت‌های دارای بحران مالی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۲(۴۵)، ۲۷۰-۲۵۱.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

۲۲. طباطبایی، سید محمدرضا، و عبدلی، محمدرضا (۱۴۰۱). بررسی رابطه مخاطره پذیری بانک‌ها، کفایت سرمایه و ترکیب مالکیت. *نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری*، ۶(۲۱), ۱۳-۴۱

۲۳. عباسی، ابراهیم، و فهیمی، محبوبه (۱۳۹۹). مدل تشخیص تقلب در صورت‌های مالی با استفاده از نسبت‌های مالی. *مطالعات حسابداری و حسابرسی*، ۹(۳۶)، ۹۹-۱۲۲.

۲۴. علیخانی‌دهقی، حسین، ایزدی نیا، ناصر، و کیانی، غلامحسین (۱۳۹۹). نقش مدیریت سود در شناسایی صورت‌های مالی متقلبانه در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. *نشریه مدیریت دارایی و تأمین مالی*، ۸(۴)، ۲۱-۳۸

۲۵. غبیشی، سلمان.، حسینی، سید حسام‌الدین، و حیدری، حسن (۱۴۰۱). ریسک و نحوه مدیریت آن در راستای ارتقای بانکداری اسلامی. *ماهنامه جامعه شناسی سیاسی ایران*، ۵(۱۱)، ۳۸۷-۴۱۲.

۲۶. فراهانی، طیبه، و صبوری، مجید (۱۳۹۹). تأثیر کفایت سرمایه، ساختار سرمایه و نقدینگی بر عملکرد مالی بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۹(۳۱)، ۲۶۲-۲۴۷

۲۷. فیضی زاده، احمد (۱۳۹۹). شناسایی و اولویت‌بندی روش های تقلب در صورت‌های مالی از دیدگاه حسابرسان. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*. ۹(۳۳)، ۱-۸.

۲۸. قائمی اصل، مهدی، برائتی، شادی، و قربانی، علیرضا (۱۳۹۸). بررسی تأثیر مطالبات غیر جاری بر رفتار وام‌دهی در بانک‌ها: دلالت‌هایی جهت مقررات تنظیمی کاهش معوقات در نظام بانکی ایران در یک تحلیل بیزی. *بررسی مسائل اقتصاد ایران*، ۶(۲)، ۱۴۱-۱۷۳.

۲۹. کارشناسان، علی، و ممشلی، رضا (۱۳۹۷). تأثیر توانایی مدیریت در کنترل بحران مالی درون‌سازمانی و احتمال گزارشگری متقلبانه. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۷(۲۷)، ۹۵-۱۰۸.

۳۰. گاتسچالک، پیتر (۱۴۰۱)، مثلث آسایش در جرائم یقه‌سفید مطالعه موردی بررسی کلاه‌برداری، مترجمین: کمایی، مریم، ابوالحسنی، سلامه ، تهران: پژوهشکده حقوقی شهر دانش

۳۱. گرامی، امنه، قمر، لیدا، جعفری، نگین، و اسلمی، سمیه (۱۴۰۱). جنسیت اعضای هیات مدیره و جریان وجوه نقد آزاد. *چشم انداز حسابداری و مدیریت*، ۵(۶۷)، ۴۲-۵۲.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

۳۲. محمدی، امید، گیوکی، ابراهیم، کبیری، محمدتقی، و مسلمی، آذر (۱۴۰۰). بررسی تأثیرپذیری مکانیسم‌های نظام راهبری شرکتی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت از اختلالات رفتاری مدیرعامل. *نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۱۳(۳)، ۳۵-۶۴.

۳۳. مرادی، بابک، و بحری ثالث، جمال (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر اثربخشی حسابرسی داخلی در بهبود کنترل‌های داخلی مطالعه موردی: بانک‌ها و شرکت‌های دولتی آذربایجان غربی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۷(۲۸)، ۱۰۷-۱۲۲.

۳۴. ملکی کاکلر، حسن، و مولائی قولنجی، ایرج (۱۴۰۱). بررسی ارتباط متقابل بین مدیریت سرمایه در گردش، اهرم مالی و متغیرهای عملکردی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران (رهیافت سیستم معادلات رگرسیون به ظاهر نامرتبط در داده‌های تابلویی). *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۱۱(۳۹)، ۲۹۹-۲۷۹.

۳۵. نیکو، علی اصغر، ملک‌زاده، غلامرضا، رحیم نیا، فریبرز، و خوراکیان، علی‌رضا (۱۴۰۰). شناسایی الگوی رفتاری مسامحه کارکنان در پست بانک ایران. *مطالعات رفتار سازمانی*، ۱۰(۴)، ۱۵۹-۱۹۱.

۳۶. واشقانی، سارا، شمس، شهاب‌الدین، عباسی، ابراهیم، محمدزاده، امیر، و صیقلی، محسن (۱۴۰۰). مدل‌سازی نقش مالکیت نهادی در میزان تبیین تورش لنگرگاه درباره بازده اضافی برآمده از انتشار اعلامیه سود. *تحقیقات مالی*، ۲۳(۳)، ۴۸۲-۴۹۶.

۳۷. هاشمی بهرمان، مریم، و پورزمانی، زهرا (۱۳۹۹). تأثیر سبک‌های تصمیم‌گیری بر گزارشگری مالی متقلبانه (رویکرد مدل یابی ساختاری). *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، ۱۲(۴۷)، ۹۱-۷۷

38. Altunbas, Y., Thornton, J., & Uymaz, Y. (2018). CEO tenure and corporate misconduct: Evidence from US banks. *Finance Research Letters*, 26(September), 1-8.
39. Arif HM, Mustapha MZ, Abdul Jalil A (2023) Do powerful CEOs matter for earnings quality? Evidence from Bangladesh. PLoS ONE 18(1): e0276935.
40. Arnaboldi, F., Casu, B., Gallo, A., Kalotychou, E., & Sarkisyan, A. (2021). Gender diversity and bank misconduct. Journal of Corporate Finance. Elsevier 71(C).1-30
41. Belinda L. Del Gaudio, Dario Salerno, Gabriele Sampagnaro, Vincenzo Verdoliva,(2022), Misconduct risk in banking services: Does a propensity to be sanctioned exist?, International Review of Financial Analysis, Volume 81, , 102081, ISSN 1057-5219,.
42. Buchholz, F., Lopatta, K., Maas, K. (2020). The deliberate engagement of narcissistic CEOs in earnings management. Journal of Business Ethics, 167, 663–686

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

43. Conte, F. (2018). Understanding the Influence of CEO Tenure and CEO Reputation on Corporate Reputation, International Journal of Business and Management, 13(3), 54-66
44. Faugère, Ch & STUL, O. (2021). Harmful Events and Misconducts in Financial Organizations: Human Biases and Root Causes. Research in International Business and Finance. 56. 101382. 10.1016/j.ribaf.2021.101382.
45. Ghosh,S, (2020). "Financial misconduct in Indian banks: what matters and what doesn't?," Journal of Risk Finance, Emerald Group Publishing Limited, vol. 21(2), pages 57-76, May.
46. Gomez-Mejia, L, & Weisman, R. Has agency theory run its course? Making the theory more flexible to information the management of rewards system. Corporate governance: an international review, vol20. No6, pp526-546(2012).
47. Ham, C., Seybert, N., Wang, S. (2018). Narcissism is a bad sign: CEO signature size, investment, and performance. Review of Accounting Studies, 23(1), 234–264.
48. Hegde S, Zhou T, (2018), Predicting Accounting Misconduct: The Role of Firm-Level Investor Optimism, Journal of Business Ethics, 149 (1), 1-28
49. Hope OK, Wang J, (2018), Management Deception, Big-Bath Accounting, and Information Asymmetry: Evidence from Linguistic Analysis, Accounting, Organizations and Society, 70 (1), 33-51
50. Kang, j and Kang, j, et al. (2017). Curbing Managerial Myopia: The Role of Managerial Overconfidence in Owner Managed Firms and Professionally Managed Firms". Available at: https://ssrn.com/abstract=2144113
51. Kraft, A. , Vashishtha, R. , et al. (2016). "Frequent Financial Reporting and Managerial Myopia. " Cass Business School, City University London.
52. Merika, A. Triantafyllou, A. Kalogeropoulou, S (2016). The Causal Relationship Between CEO Tenure and Firm Financial Performance in the Shipping Industry, The Journal of auditing, (68), 357-373.
53. Park S ,(2018). The effect of investor sentiment on the means of earnings management. Investment Management and Financial Innovations, 15(1), 10-17
54. Phillips, K. (2019). An examination of narcissistic and no narcissistic CEO's financial reporting behavior during times of market euphoria and crashes. Working Paper, The University of Arizona.
55. Rijsenbilt, A., Commandeur, H. (2013). Narcissus enters the courtroom: CEO narcissism and fraud. Journal of Business Ethics, 117, 413–429
56. Saleh, M. Usman, A (2016). The Relationship Between Board Structures and Fraud, International Journal of Business and Management, 12(2), 1-38

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

57. Shi, W., Connelly, B.L., Sanders, W.G. (2016). Buying bad behavior: tournament incentives and securities class action lawsuits. Strategic Management Journal, 37(7), 1354–1378.
58. Topor, D. L. (2017). The Auditor’s Responsibility for Finding Errors and Fraud from Financial Situations: Case Study, International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences, 7(1), 342-352.
59. Ying Li, H ., & Ji Chen, W. (2017). Systemic risk in china's interbank lending market . Journal of mathematical finance , 7, 188 -198.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]

[Downloaded from mieaoi.ir on 2026-10-31]